

A munkások érdekében.

Báró Dániel Ernő kereskedelemügyi miniszter a gümőkör terjedésének a gyári ipar telepeken való korlátozása tárgyában a következő rendeletet adta ki a másodfoku iparhatóságoknak:

A gümőkör által az ország népessége között okozott nagyarányú halálozás, illetőleg a gümőkör terjedésének lehető korlátozása végett saját ügyköréből kifolyólag gondoskodni kívánok arról, hogy a gyári ipar telepek hygienikus állapotát az iparhatóságok mindenkor különös figyelemben részesítsék.

E célból az 1898. évi XXVIII. t. cz. 1. §-a i) pontjának második bekezdésében foglalt felhatalmazás alapján a következőket rendelem:

1. A gyártelepek munkaházaiiban a nyilvánvaló tüdővészben szenvedő, de még munkaképes egyének lehetőleg külön helyiségekbe, vagy legalább is a többiekkel elkülönített fekhelyeken helyezendők el.

A munkahajlékok tisztaságára általában, különösen pedig azok bőséges szellőztetésére kiváló gond fordítandó.

2. A gyártelepek munkatermeinek tisztaságáról, továbbá az 1884. évi XVII. törvény-cikk 117. §-ában megszabott munkaszünetek alatt való jó szellőztetéséről a munkaadó — az 1898. évi XXVIII. törvény-cikk 1. §-ának g) pontja értelmében — felelősség terhe alatt köteles gondoskodni. E rendelkezés nevezetesen azon munkahelyiségeknél követendő szigorúan, a melyekben részeit a bennük folyó munka, részeit a munkások nagy száma rongja és szennyezi a levegőt. A munkaadó ezenkívül tisztálkodásra s mosdásra szolgáló helyiségekről és eszközökről is tartoznak gondoskodni.

3. Azon ipar telepeken, hol közfogyasztási szövetségek közvetítik az élelmi-cikkeket elárúztatását, a telepek, illetőleg vállalatok vezetői kötelesek az elárúztatásra kerülő élelmi-cikkeket nemcsak romlatlan és hamisítatlan voltak, hanem tápértékük szempontjából is gondosan ellenőrizni tartoznak.

Felhívom a másodfoku iparhatóságot, hogy a hatáskörébe tartozó elsőfoku iparhatóságokat jelen rendeletem pontos és szigorú végrehajtására, nemkülönben e részben felmerülő mulasztásoknak az érvényben levő törvények és rendelkezések értelmében leendő megtorlására haladéktól utasítsam.

Mihetértén végezt értesítem a másodfoku iparhatóságot, hogy jelen rendeletem végrehajtására.

mondván, ha eltalálnak fogni, senkijük sem lesz, akkor mit csinálnak ők.

Ekkor láttam, hogy távolról felénk tart a táborból egy lovas, fehér kendőt lobogtatva és két gyalog horvát. Egyik tiszt, adjutána, a másik közember, ki 3 lovat vezetett. A lovasist (kapitány) hozzánk érve üdvözölt, én viszont, mire azt mondja: reversális mellett e 3 lovat, melyet tegnap embersink a leégett (Lövő) faluból hoztak el, akarjuk átadni, hogy vezettessenek a kormánybistához, ki azokat kére adja. A salamonfai bírót, Torkos Istvánt, azonnal írószerekért küldtem.

„Ugyan — mondja egyszer csak — soká jön a bíró”. — „Soká ám!” feleltem és ajánlottam a reversális kiállítását írónnal. Elfogadta. A másik tiszt kivesszi tárcsáját, belőle egy ívet kiszakít, nekem nyújtja, én írok.

Ekkor három huszár körülvessz bennünket, — mintha az égből pottyantak volna le. Az egyik a tiszt mellé rugtat, pisztolyát, mely föl volt huzva (kardja meg karján lógott) az orra alá tartja és így üdvözl: „Szerencsés jó reggelt kívánok kapitány ur! Meltóztatassék velünk jönni.” Míior a kapitány kérdezte: „Wohin?”, „Dahin oder Daher” —

hajtásának ellenőrzésére a kerületi kir. iparfelügyelőket, valamint az iparfelügyelettel megbízott szakközegeket egyidejűleg felhívtam.

Budapesten, 1898. évi szept. hó 27.

B. Dániel, s. k.

Bár valami nagy eredményt nem várunk a miniszter rendeletéből, mégis megelégedéssel látjuk, hogy végre-valahára a miniszteriumban is észrevették azokat az állapotokat, melyek úgy a nagyobb, mint különösen a kisebb gyártelepeken veszélyeztetik nemcsak a munkások egészségét, hanem sokszor az egész környék lakosságát is.

Mert biz eddig nem sokat törődtek a legtöbb gyártelepen a munkások egészségével. Piszkok, rossz levegő jellemezte a helyiségeket, s ha valamely telepen rendet, tisztaságot tapasztalt az idegen látogató, szinte szokatlan volt előtte.

Mint mondtuk, nem sok eredményt várunk a kiadott rendeletről, de annyi eredménye talán még is lesz, hogy egynéhány gyártulajdonos, a rendelet látása alatt igyekszik teljesíteni a miniszter azon kívánalmait, melyeknek az 1. 2. pontban ad kifejezést. A legtöbb gyárban azonban majd marad minden a régiben. A gyárosok száz meg száz kibuvót találnak, ha esetleg vizsgálatot tartatának a gyárban, a mint eddig is ki tudtak bujni a köteleességek teljesítése alól, bár voltak eddig is gyárvizsgálatok.

A rendelet 3. pontjához is volna szavunk. Ez a pont szigorú ellenőrzést rendelt el az elárúztatásra kerülő élelmi cikkek nézve azon helyeken, hol közfogyasztási szövetségek közvetítik azok elárúztatását. Rendjén volna ez, ha általában szólna az élelmiszereket árusító üzletekre. De vegyük azt az esetet, a mikor nem szövetséget látja el a gyártelep munkáit élelmiszerekkel, hanem a munkások lakásokat építő gyárvállalat által oda telepített vegyeskereskedő. Erre nem szól a rendelet? Miért éppen a szövetséget kell ellenőrizni? A szövetséget a gyári munkásokból áll, tehát saját érdekükben is jó megfelelő portékákat igyekeznek boltjaikba állítani. Ellenkezőleg van az a privát,

s gyárvállalattal bérleti viszonyban levő kereskedővel. Es már nem a munkások érdekét, hanem a maga hasznát tartja szem előtt, tehát a szigorú ellenőrzésre rászól. És még sem szól róla a rendelet. Ezt nem kellett volna kifelelni a rendeletről.

Végül még egyet. A miniszter csak a gyárakról beszél. Üdvös lett volna a kisiparosok műhelyéről is beszélni, rendelkezni. Ott is volna ám sok helyen tisztogatni, szellőztetni való. A tisztátlan műhelyek, az inasok, segéd-ek fekvőhelyei szintén rászólnának egy erősebb rendeletre, de olyanra melynek eredménye is lesz.

Mert hát tudjuk, hogy most is vannak műhely- és gyárvizsgálók, de jobb erről hallgatni... Ny.

Sok a pénz.

Az autonómia nagyválasztmányának figyelmébe.

A győri katolikus közönség ismeri az újvárosi katolikus iskola építésének történetét. A fölött már napirendre térünk, hogy az ajánlatok közül a legdrágábbakat fogadták el. Arra azonban még jól emlékeznek a győriek, hogy a pályázati feltételekben az is benn volt, hogy a szabályokkal ellenkező condíciók érvénytelenek. A régi épület lebontása benn volt a költségvetésben valamint az is, hogy az új alapozásban az építő felhasználhatja a régi anyagot. Az alapozáson felül nem szabad régi anyagot használni.

És mit kellett tapasztalnunk?

A vállalkozó az új épület nagy részét régi anyagból emelte. Nemcsak a téglát használta fel, hanem még a földet is a régi cserepekkel eszközölte. Hirmondóul van csak a tetőn új cserép.

Okos ember a régi anyagot értékesíteni szokta. Azt hisszük, vagy legalább föltételezzük, hogy a győri kath.

vállán kapja — „Erre!” — Salamonfa felé mutat. — „A horvát Istenedet! már három hónapja kereslek.” A vér meghűlt bennem, átadtam a tisztnek tárcsáját és távoztam. Salamonfán innen történt a lefegyverezés. A huszár szépen kérte a tiszt urat, adná át kardját és pisztolyait. Ez utóbbit azonnal teljesíté, de a kardot átadni vonakodott. Erre a huszár elkezd káromkodni, körben nyargal, kardját pergeti, mely éppen úgy szólt, mint madzagra kötött zsindey a gyermekkézben. Minden pillanatban lehetett várni, hogy levágja. A mint a huszár kérése teljesült, a legjobb barát lett és mind a hármat szépen elkisérték alá Gyalókéra. Ezen huszárok számszerint négyen (egy Gyalókanak patkoltatott) a horvátok után jövő magyar táborból valók voltak, miként később megtudtam. Kémlődtek és Gógánfáról az erdőn keresztül jöttek Gyalókéra, midőn bihetőleg a síkon a horvátok észrevették, ezért is tétoztak. Annál valószínűbb ez, mert a már elfogott tiszt is huszárok után tudakozódott. A gyalócai kertek alatt észrevétlenül jöhettek fel Salamonfára és foghatták el a három horvátot.

A mint az elfogatás megtörtént, mosgott a

horvát tábor. Én hazafutottam, más öltönyt vettem és ismét előbök mentem. Már a malom-uton Nemes-Vásra értek. Előljött kettő, azután három, öt, egy csapat (vagy 40 ember) tiszttel; végre az egész sereg. Üdvözöltek, megcsókoltak, daloltak, szóval jó kedvvel mentek. A sereg dereka táján jött 6 ágyu, több szarvasmarha, birka, stb. a tábornok — Teodorovits — kísérvé lovas testőrökkel, kik rongyos, tépett, huszár-forma öltönyben rossz gébeket lovagoltak. Csakóik a francia világból valók voltak, melyeken ezen részben fityegtek E. Z. (Episcopus Zagradiensis) — gondolom. A tábornok övével együtt megállt, velem kezét fogott, becséltetett. Horvátjait nógatta. Megtiltotta vizet vagy bort adni nekik, mert mint mondá, valamelyik könnyen a faluba tévedhet és kárt okozhat.

A tábornok tölem albucauzván, keze midőn enyémet megfogta, remegett. A legjobb remény táplált a dolog kimenetele iránt. Tíz óra lehetett. Alig azonban, hogy a tábornok elvágtatott, Salamonfa felől ágyumoraj halatszott. A hang után itélve nagy ágyuk dördültek el, egymásután csakhamar öt. És úgy volt. A magyar tábor a horvátok utó-

autonomia nagyválasztmánya is okos emberekből áll!

Folytonos panaszt hallunk, hogy az autonómiának kevés a pénze — a mi kevés van is, kidobják az ablakon.

Nem hibáztatjuk *Schlichter* Lajost. Ő okos ember. Annak daczára, hogy legdrágább ajánlatot adott be, megkapta az építést. Megfizették neki a lebontást. A régi anyagból épít új házat. — Nem mutat-e ez mind okosságra?

Egyedül az autonomia nagyválasztmányát hibáztatjuk. Ezek az urak ugyhiszem száznegyvenen vannak. A 140 között nem találkozik egy sem, ki a pocskolás és pazarlás ellen felszólalna.

A gyűlésen kívül bezzeg jár a szájuk. Mikor szólani kellene — rajta a lakat. Hallgatnak, mint a sült hal.

Mi szegény adófizetők, kik filléreinkkel hozzájárulunk a katolikus iskolák fentartásához és kilátásunk van rá, hogy ugyancsak belenyulnak majd zsebünkbe, nem hagyhatjuk szó nélkül a klikk-szerű gazdálkodást.

Éppen az autonomia nagyválasztmányában ülnek oly urak, kik szidják a városnál észlelhető pajtáskodó gazdálkodást.

És ime ők maguk csipetnyivel sem különbek. — A tanítóknak nem adnak szívesen lakást, másnak pedig lapáttal szórják a pénzt.

Szegény, hogy szó nélkül türik a pályázati feltételek kigunyolását.)*

Egy katolikus.

*) Összülük e ezikket, bár hangja erős, de hűen ismerteti a hangulatot. Szerk.

Az ügyvédi kamara részvétfelirata.

A győri ügyvédi-kamara f. hó 8-án terjesztette fel a királyhoz a magy. kir. igazságügyminiszterium útján, a boldog emlékü Erzsébet Királyné gyászos elhunyt alkalmából részvétfelirátát.

A díszes kiállítású felirat szövege a következő:

Császári és Apostoli királyi Felség!
Legkegyelmesebb Urunk!

„Egy szó nyílaltott a hazán keresztül e röpke szóban annyi fájdalom: Magyarország Nagyszasszonya, Erzsébet Királyné meghalt!

Aldott legyen örökké az ő szent emléke! A gyilkos kéz, mely a legnemesebb szív dobbanását elnémította, különösen még két szívet sebzett meg mélyen, érzékenyen: Felséged, a koronás férjét, és a magyar nemzetét.

Néve és egész élete elválaszthatatlan. Élő szálakkal fűződik hazánk új alkotmányos történelméhez, nemzetünk életéhez.

Felségednek, koronás férjének zivataros bölcs uralkodásában és uralkodó gondjai között hűséges védő szelleme, vigasztaló őrangyala, hazánk és nemzetünknek pedig áldó nemője, szerető édesanyja volt.

Élő, és igazságos, hogy az egész nemzet és annak minden egyes fia kegyelettel hódoljon áldott emlékezetének és szent félelemmel bízjon le Felséged, a kesergő koronás férj, hazánk nagy királyának mély bánata előtt; s az örök igazság ellen vételenek mi, kik az igazság szolgáltatában teljesítjük emberi és hazafiúi kötelességünket, ha az első között nem sorakoznánk a nemzet hű fiaival és a szerető szív kegyeletével nem ajtelnék leróni, egyrészt hálánk szentelt adóját a megdicsőült nagy királyné emléke iránt, másrészt alattvalói hódolatunk és őszinte részvétünk vigasztaló áldozatát bemutatni Felséged, a sokat meglátogatott bölcs király és gyászoló koronás férj magas trónja előtt.

Fogadja kegyesen Felséged alattvalói hűségéből és változatlan őszinte szeretetből fakadó

igaz részvétünk bánatteljes nyilvánítását s egyúttal azon imaszerű óhajunk kifejezését, hogy a mindenható Isten Felségedet ődes hazánk legnagyobb javára és népeinek boldogítására még igen sokáig éltesse és minden áldásával árasztza el.

Kik egyébként fejedelmi kegyelmébe ajánlottan alattvalói hódolattal és változatlan hűséggel maradtunk,

Győrött, 1898. évi szeptember hó 17-ik napján tartott rendkívüli választmányi ülésünkben.

Császári és apostoli királyi Felségednek hódoló-alattvalói és legalázatosabb szolgálai.

A győri ügyvédi kamara:

Baky István s. k.
elnök.

Dr. Korn János s. k.
titkár.

HIREK.

— **Közyűlés.** A Rábaszabályozói társulat f. hó 11-én, kedden tartja rendes közgyűlését, melynek főtárgya a jövő évi költségvetés megállapítása. A közgyűlés iránt nagy az érdeklődés. Szükséglet végösszege 1641080 korona, az ideinél 123520 koronával kevesebb. A nagy lezállítás két főtátele építési költség a társulat régi árterületén czímmel 48 ezer korona, kisajátítási költségnél 80000 korona. Ellenben a fentartási költségek 10300 koronával emelkednek. Fedezetben a pénztári maradvány 86,000 koronával kevesebb, a dunai és lajtai kapcsolt árter hozzájárulása 117,000 koronával kevesebb, ellenben ingatlanokból és jogokból a régi területről 10,000 koronával, ártéri járulékból szintén a régi területről, vagyis a Rába és Rábcza érdekeltségéből 84,000 koronával több. A fedezet végösszege 1,700,315 korona, jelentkezik felesleg 59,235 korona. Az egységnek hatalmas csökkenése örömet kelthet az érdekeltekben és bizalmat az elnökség iránt. — A mosonmegyeiek baján is segítenek. Pogány igaztása hiába lesz.

Russó Lénárd lovag. A kismartoni esperesi kerületnek gyássa van. Russó Lénárd lovag, tiszteletbeli kanonok, széleskúti esperes-plébános f. hó 8-án reggel visszaadta lelkét Teremtőjének. A közbecsülésnek örvendő férfiú 1841-ben született Jánosházán (Vas megyében). 1864-ben pappá szentelték és szomódi, soproni, majd kismartoni káplán lett. 1872-ben elnyerte a széleskúti plébániát. Tavaly ülte meg plébánoskodásának 25 éves jubileumát, amikor a község apraja-nagyja sietett a szeretett lelkipásztor üdvözlésére. Községe érdemei elismerésül díszpolgárrá választotta. 1894-ben a kismartoni kerület esperesévé lett; 1897-ben pedig a győri székesegyház tiszteletbeli kanonkjává nevezte ki a király. Russó élénk részt vett a közügyekben; szavának volt súlya és tekintélye. Halálát nemcsak Széleskút község, a kismartoni esperesi kerület, hanem egész Sopronmegye gyászolja. Az 56 éves korában elhunyt tiszteletbeli kanonok temetése hétfőn délelőtt lesz. A beszterlést Kutrovicz Ernő főszentelt püspök végzi.

— **Kerékpárverseny.** A múlt vasárnapról rossz idő miatt elmaradt kerékpárversenyt ma okvetlenül megtartják. A rossz idő daczára nagy az érdeklődés. A nevezések nem várt módon szaporod-

csapatát Salamonfán túl a tapon utolérte és azonnal közibük tüselt. Kilenek maradt halva, kiknek a golyó a derék és nyak közt ment által a testen. A lövésekre a horvátok fölésméltek, neszeszték és akik előbb csendesen, de mégis dalolva nyugodtan mentek, most lármába törtek ki, káromkodtak, fenyegettek és futottak. Futottam én is mint mindenki, haza. Folyosómról láttam, hogy a Répose völgye tele van emberrel. A horvátok futottak; a falun keresztül menekültek Peresznye felé. Az ágyuk, 4 drb, vágatva jöttek Salamonfa felül, nemkülönben a huszárok is és először a u. n. „Ujárok” nagy hidjánál foglaltak állást, honnan a falun keresztül lödöztek Peresznye felé a horvátok után. A plébánialak tetején átrepült golyók sivatása még egy hó mulva is szívem és fülemben volt. A horvátok az ugynevezett „Gyűr” erdőben, — mely most ki van irtva — a nemes-vísei határnál a Peresznyére vezető uton foglaltak állást, ágyukat éppen az ut közepén állítva fel; embereik pedig

* A vísei plébániaház dombon fekszik szép kilátással a Répose völgyére.

* A Réposenek mellék árka, a nagy záporok alkalmával a dombokról lerohanó víz befogadására.

alul és felül az erdőn innen a határban képeztek osztalánczat. A magyar sereg ágyui Nemes-Víssen alul a domboldalon voltak felállítva, meg a katonaság is, mely állott néhány firkából, önkénytesekből, nemzetőrökből és egy pár huszárosapatból. Lehetett az egész 5—6000 ember, négy hatfontos ágyu és hanbikkal.

A csata csakhamar ágyuval kezdődött, mit követett a kis puskával való lövöldözés. — Öklöre nem került a dolog. A csatárláncz felnyúlt a káptalanvisei felső szőlőkig. A szent-László kápolnánál állott egy csapat huszár, a másik alább a keresztnél, ezen alul a „Tömpörnél” és a plébániaföldeken, nemkülönben a kert alatt, a templomon túl egy csapat 20—30 fika. A lovas nemzetőrök ágyufedezeten voltak. A gyalogok pedig a faluban a házak elejét támogatták. Ejtettek néhány foglyot is, kiket a plébániaház pinceszéjébe zártak és midőn azokat néhány felkelő nép, melylyel az udvar tele volt, megakarta gyilkolni, sőt garázdálkodni is kezdett, egy huszár által kérésre megint foglaltak és nem volt senkinek szabad ide belépni.

(Folytatása következik.)